

<https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-15-26>

УДК 37.05.31: 371.315.7+ [811.161.2:371.64/.69]

МЕДІАТЕКСТ ЯК РЕСУРС ОСУЧАСНЕННЯ Й ЗБАГАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПІДРУЧНИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Неллі Бондаренко,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу навчання української мови
та літератури Інституту педагогіки НАПН України

 <https://orcid.org/0000-0002-4033-7287>

 nelly.bondarenko@ukr.net

Актуалізовано проблему оновлення і збагачення змісту паперових підручників кількарічної давнини, за якими сучасне цифрове покоління засвоює «учорашні» неоновлювані знання. Розв'язання проблеми вбачається у використанні медіатекстів на уроках з усіх предметів і української мови зокрема. Це дасть змогу розширити рамки традиційного підручника, збагатити й осучаснити когнітивну карту предметного змісту української мови, мовленнєво-мисленнєву діяльність учнів найновішою інформацією з усіх галузей знань у річищі діалогізації, уміжпредметнення й компетентнізації освітнього процесу. Схарактеризовано функції, ознаки й різновиди медіатексту як міждисциплінарного феномена; запропоновано методику роботи з медіатекстами з огляду на їх специфіку; наведено орієнтовну тематику і зразки завдань.

Ключові слова: заклади загальної середньої освіти; підручник; зміст підручника; медіатекст; медіаграмотність.

Постановка проблеми. Традиційна структура шкільної освіти передбачає засвоєння учнями змісту визначеного переліку навчальних предметів за паперовими підручниками, розрахованими на кілька років користування. Нині вона прийшла в суперечність із новою інформаційною екранно-цифровою реальністю, де блискавично поновлюється й нагромаджується інформація, здійснюються усе нові відкриття, що спонукає переглянути усталені стереотипи. Інформація, уведена в мережу, може існувати на різних носіях поза простором і часом, особливо за використання хмарних технологій. Освіта, що перебудовується й оновлюється на засадах «нової грамотності» (Бондаренко, 2020), приречена встигати за супершвидкими технологіями і потребами гаджетозалежного покоління центеніалів, які різко відрізняються навіть від своїх батьків (Бондаренко, 2019), проте

змушені засвоювати неоновлювані знання кількарічної давнини за паперовими підручниками. За даними *PISA-2018*, чверть українських підлітків, яким належить відповідати на глобальні виклики людства, майже нічого не знають про них. Водночас фрагментованість і розпорошеність інформації у Всемережжі, співіснування потрібної й непотрібної, корисної та шкідливої інформації призводить до когнітивного переважання й виснаження здобувачів освіти.

Причиною і наслідком обмеження пізнавальних, творчих і медіаможливостей людини в добу новітніх технологій і панування медіа є неповне, «учорашне» неоновлюване знання, фрагментарне, блогowo-фейсбучне сприймання світу; кліпове мислення; несприйняття текстів, довших, ніж пост у соцмережах; цілковитий брак інтересу до читання з огляду на зміну читацьких практик і ширшу доступність візуальних, легших для сприймання жанрів; неспроможність моделювати багатофакторні явища, продукувати ідеї і розв'язувати задачі; переважання цінностей виживання над цінностями самореалізації. Проблема поглиблюється тим, що в цифрову інформаційну добу суспільство потребуватиме інтелектуальних працівників з найсучаснішими знаннями, зі стійкою позитивною когнітивною моделлю світу, технологічно й медіаграмотних, медіастійких, креативних, здатних раціонально-критично, нестандартно мислити і творчо діяти у мережево орієнтованому просторі; мультизадачних, спроможних одночасно обмірковувати й вирішувати кілька проблем (володіти пластичним розумом), протидіяти деструктивним когнітивним впливам.

Жоден педагог-предметник не може володіти вичерпними знаннями, адже і так неохопний обсяг наукових знань подвоюється щокілька років. І це стосується не лише нових, а й фундаментальних галузей науки. Тому вчителів доводиться самому шукати нову інформацію з різноманітних галузей знань. Розширити рамки звичного програмного підручника закритого типу уможливило залучення в освітній процес *медіатекстів*. Карта предметного змісту української мови може природно збагачуватися й оновлюватися за рахунок наявної в медіатекстах найрізноманітнішої інформації. Це відкриває можливості для доповнення, оновлення змісту підручника цікавою і корисною актуальною інформацією, щойно оприявленними науковими відкриттями і фактами, які спонукають до дискусії, а інколи навіть спростовують подані в підручнику відомості. А наявні в медіатекстах ситуації відкритого типу дадуть змогу ефективно інтегрувати здобуті знання в щоденне життя здобувачів освіти та їх оточення. Так, доцільно обговорити в класі порушену днями в ЗМІ дискусію довкола форми привітання (доброзичливого побажання, як в оповіданні Василя Сухомлинського «Скажи людині «Доброго дня!»», як побажання «Доброго здоров'я» чи нейтральної безадресної констатації «Добрий день»). Педагог-предметник має нагоду оживити й осучаснити освітній процес, спонукаючи учнів долучитися до дискусії довкола ідеї переходу української мови на латиницю і сформулювати власну позицію щодо цього незрозумілого питання.

Нині потреба у використанні медіатекстів як ресурсу збагачення й осучаснення змісту навчання актуалізувалася з огляду на пандемію COVID-19 і вимушений перехід закладів загальної середньої освіти на змішане і дистанційне навчання. Тому завдання освіти — подолати спровоковану неграмотно застосовуваними технологіями відчуженість між окремими галузями науки, між наукою і людьми, створити умови для життєво необхідної дружньої безпечної взаємодії з медіасередовищем, забезпечити для здобувачів освіти оновлюваність знань із різних предметів шкільного курсу. Об'єктивною умовою у відповідненні освіти сучасним реаліям є її цілісність на основі інтеграції знань з різних і водночас споріднених галузей науки. Ідеться про необхідність як інтегрувати навчальний матеріал, так і збагачувати зміст навчання відомостями і фактами, які уможливають формування наскрізних 11 груп ключових компетентностей, визначених у Законі України «Про освіту» (Закон, 2017; Бондаренко, Косянчук, 2017; Бондаренко, Косянчук, 2018), а також ТОП-5 навичок 2025 року, якими є: аналітичне мислення та інновації; активне навчання і навчальні стратегії; розв'язання комплексних проблем; критичне мислення та аналіз; креативність, оригінальність, ініціативність. Об'єднаним стрижнем зазначених навичок у цифровому суспільстві стає медіаграмотність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні й закордонні науковці досліджували медіаграмотність як світоглядний і соціокомунікаційний феномен (Т. Добросклонська, М. Дорош, Н. Зражевська, А. Леонтьєв, М. Маклюєн, Ю. Наливайко, І. Рогозіна, Ю. Хабермас, Е. Тоффлер); поняття медіатексту, його категорійне поле (В. Бабенко, В. Іванов, О. Волошенко, М. Казак, Л. Кульчицька, М. Скиба, Г. Солганик, Н. Стеценко, Г. Хоменко); мовне оформлення медіатексту (З. Дубинець, А. Мамалига, Л. Пономаренко, І. Соболева, О. Чередниченко); дидактичні підходи до розвитку медіаграмотності студентів (Г. Волошко, Н. Ничкало, О. Семенов, Г. Онкович, Ю. Наливайко, Н. Чичеріна); аспекти формування медіаграмотної особистості учня й студента (Л. Іванова, О. Ісаєва, Г. Дегтярьова, Ю. Ковтун, Г. Корицька, О. Савченко, М. Шуляр, О. Шуневич та ін.).

Зміст медіатексту виходить за межі традиційного тексту, поєднуючи медійні та вербальні одиниці. Тому їх визначення не збігаються, а робота з медіатекстом потребує специфічного підходу (Наливайко, 2013). *Медіатекст (текст масової інформації, текст масмедіа, мережевий текст)* розглядають як продукт комп'ютерно-опосередкованої комунікації, унікальний засіб інтерпретації й репрезентації реальності; один із засобів формування концептуальної картини світу і соціальної регуляції, вирішення комунікаційних та інших задач; різновид тексту, розрахований на масову аудиторію, який має специфічний тип автора та чітко виражену прагматичну спрямованість; «новий комунікативний продукт, який може бути включений у різні медійні структури (вербальні, візуальні, звукові, мультимедійні)» (Засурский, 2005); ширше — як критерій розвитку особистості (Онкович, 2014) та ін. Для освітян професійний інтерес становить визначення медіатексту як

дидактичної категорії авторства В. Шуляра: «медіатекст — особистісно й соціально значущий навчальний медіапродукт співпраці суб'єктів педагогічного [освітнього — *Б. Н.*] процесу — медіачитача й медіасловесника» (Шуляр, 2017, с. 13). Медіатексти класифікують за каналом комунікації / поширення (друковані, теле- й радіотексти, мережеві), формою (фактурою), функціонально-жанровим критерієм, тематичною домінантою та іншими особливостями.

Мета статті — розкрити можливості медіатекстів і роботи з ними для збагачення й осучаснення змісту шкільного підручника української мови, підвищення ефективності засвоєння предмета; надати рекомендації авторам підручників, освітянам-практикам; стимулювати науковців до розв'язання проблеми дружньої взаємодії учнів із мережево орієнтованим освітнім середовищем.

Виклад основного матеріалу. Як свідчить практика, дилетантські спроби «компонувати» підручник без належного знання автором теорії підручникотворення, обізнаності з дидактичними засадами навчання, ключовими питаннями освітології, медіаграмотності, предметних методик і шкільної практики приречені на невдачу. Розроблення підручника потребує цілісного підходу, що передбачає синтез різних галузей знань на основі уміжпредметнення. В Україні є досвід створення підручників нового типу з використанням електронних і друкованих ЗМІ, які реалізують ідею опанування мови на основі пізнавальних текстів різногалузевої проблематики. Текстова основа забезпечує функціональне вивчення мовної теорії, змістову базу мовленнєвої діяльності, що, своєю чергою, мотивує учнів, стимулює їхню пізнавальну і мисленнєву активність, формування універсальних життєвих ключових компетентностей, раціонально-критичного творчого мислення, взаємопов'язаний розвиток умінь і навичок в усіх видах мовленнєвої діяльності (Бондаренко, 2021а; Бондаренко, Ярмолюк, 2005; Бондаренко, Ярмолюк, 2006; Бондаренко, Ярмолюк, 2007; Бондаренко, Ярмолюк, 2008; Бондаренко, Ярмолюк, 2009; Бондаренко, 2010).

Медіатекст утвердився як зручний для реципієнта засіб обміну інформацією і впливу на соціально-когнітивну сферу буття людини (попри те що інформація інтерпретується відповідно до системи цінностей, які сповідує автор). Зміст медіатекстів впливає на становлення системи цінностей адресанта, його світобачення, упереджень, стереотипів. Медіатекст сприяє створенню дружнього інформаційного і освітнього простору, заощадженню часу і розумових зусиль, необхідних для сприймання, відбору, перероблення, осмислення і засвоєння інформації.

Медіатексти реалізують такі основні **функції**: *мотиваційну, інформаційну, комунікаційну, евристичну, аксіологічну, онтологічну*. *Інформаційна* функція полягає в інформуванні про факти, події, явища, процеси, що відбуваються й відбувалися в суспільстві, у країні й у світі. *Комунікаційна* — забезпечує контактування в процесі обміну інформацією. *Евристична* функція справляє вплив на розвиток когнітивної та емпіричної сфер діяльності людини, мотивує і дає змогу пізнавати світ і себе в ньому. *Аксіологічна* функція зреалізовується через закладені в медіатексті цінності й оцінки

повідомлюваної інформації. *Онтологічна* функція медіатекстів проявляється у висвітленні різноманітних сфер буття людини, спонукає її відкривати й розуміти людей, світ, себе, своє місце і місію в ньому. *Мотиваційна* функція полягає у життєвій запитаності інформації, яку містить медіатекст, для щоденного комфортного буття людини й вирішення нею життєвих проблем, у зацікавленні медіачитача проблематикою і змістом.

Узагальнюючи науковий доробок науковців із різних галузей знань щодо специфіки сучасного медіатексту, виокремлюємо *ознаки*, які відрізняють його від інших видів текстів. Це багатовимірність (багатоплановість, поліфонічність, гетерогенність), поєднання різних семіотичних кодів (вербальних, візуальних, аудитивних, аудіовізуальних та ін.) у єдиному смислового просторі тексту, інтеграційність, динамічність, діалогічність, лінійність / нелінійність, що передбачає поділ медіатексту на власне текст (лінійний, одновимірний, цілісний) та гіпертекст (фрагментарне, мозаїчне розгортання тексту через гіперпокликання); особливий характер інформації — її вторинність, одноразовість, швидкоплинність; інтертекстуальність, медійність, поліфункційність, специфічність мови, зумовлена адресованістю масовій аудиторії; емотивність, рефлексійність, оцінність, масовий характер аудиторії, особливий характер зворотного зв'язку.

За критерієм типової організації змісту виокремлюють такі *різновиди медіатекстів*: *новинні, аналітичні, критичні, політико-публіцистичні* та ін. (Розина, 2003, с. 12). 3-поміж критеріїв типології медіатекстів, які проєктуються на освітні ресурси, називають: 1) канал поширення; 2) семіотичні коди; 3) багатовимірність; 4) теми; 5) відкритість; 6) масовість.

Мережеві тексти використовують з різною метою як: засіб досягнення медіаграмотності, ознайомлення з медіасередовищем; навчальний предметний контент; засіб формування в учнів життєствердної картини світу; розвитку раціонально-критичного і творчого мислення здобувачів освіти; інтелектуальної, поведінкової, емоційної сфери; ключових компетентностей, здатності конструктивного спілкуватися, засіб реалізації змістових ліній програми; об'єкт аналізу, інтерпретації, зразок для створення власних медіависловлювань; формування власної позиції, оцінних суджень; наслідування історій успіху, поведінки у нестандартних ситуаціях; розв'язання життєвих проблем; засіб моделювання, проєктування й прогнозування, презентації й самопрезентації, стимул до медіаторчості тощо.

Міждисциплінарний характер медіаграмотності, розуміння медіатексту як засобу інтегрування реальності й обов'язковості формування медіаграмотності та інформаційної компетентності як ключової актуалізує необхідність діалогізації й уміжпредметнення, теоретичні аспекти та шляхи реалізації яких розкрито в наукових джерелах (Бондаренко, Васьковская, Косянчук, 2021; Бондаренко, 2021b), і зумовлює необхідність впровадження медіаосвіти та її складників у теорію і практику вивчення всіх шкільних предметів. Взаємодія з медіа загалом, аналіз і створення медіатекстів зокрема дають змогу розвивати у здобувачів освіти, крім ключових компетентностей, такі компоненти медіаграмотності як *мотиваційний, когнітивний, операційний* [і безпековий — *Б. Н.*].

Суть роботи з медіатекстами, її побудову й реалізацію з метою оновлення змісту мовної освіти у контексті цілісної методики визначають такі специфічні характеристики медіатекстів як: сучасність, життєва значущість і запитаність; настроєвість; орієнтація на потреби цільової аудиторії; інтерактивність (можливість синхронного зворотного зв'язку); багатовимірність (інтеграція різних компонентів — відео, текст, аудіо); гіпертекстуальність (нелінійність, посилання на авторів, навігаційність [Б. Н.] — покликання на інші тексти, можливість переходу до них); інтертекстуальність (наявність цитат тощо). Зазначені характеристики визначають особливості текстотворення мережевих висловлювань.

Аналіз медіатекстів не може дублювати роботу зі звичними текстами без урахування їх специфіки. А це потребує впровадження нової грамотності (Бондаренко, 2020), діалогічності (Бондаренко, Васьковская, Косьянчук, 2021), уміжпредметнення (Бондаренко, 2021b).

У процесі роботи з медіатекстами добувачі освіти мають навчитися: оновлювати, збагачувати і розширювати зміст і контекст своєї мовленнєвої діяльності у різних її видах; запитувати — відповідати (Бондаренко, Косянчук, 2021); з'ясовувати комунікаційний намір автора; декодувати й аналізувати медіатексти в історичному, соціальному і культурному контекстах; визначати їх цільову аудиторію і вплив на різні категорії медіаспоживачів, беручи до уваги взаємодію аудиторії, медіатексту і дійсності; з'ясовувати корисність або шкідливість медіаповідомлення, розрізняти основну й другорядну інформацію, абстрагуватися від надлишкової; вичерпно розуміти зміст медіатексту й закладені в ньому смисли; відрізнати правду від неправди, факти й судження, думки, оцінку автора; висловлювати припущення щодо імовірності різних трактувань медіатексту; визначати ступінь достовірності та надійності інформації; протистояти маніпулятивним впливам тощо. Важливими є дослідження в галузі медіалінгвістики, результатами яких мають скористатися освітяни.

З друканих і електронних ЗМІ добувачі освіти постійно поповнюватимуть та розширюватимуть свої знання цікавими і корисними відомостями з різних галузей науки, які вони здобувають на уроках із різних шкільних предметів. Опановуючи українську мову із використанням щоденно поповнюваних медіаджерел і опрацьовуючи медіатексти, учні в цікавій невимушеній формі розповіді мають змогу дізнатися про те, як українці будують Європейську Україну; про Великих Українців та їхніх нащадків; про особистість визначного математика світового виміру Георгія Вороного, чий здобутки, зокрема діаграми, використовують у сферах від мистецтва до новітніх комп'ютерних технологій; про Великого Гуманіста ХХ століття норвежця Фрітьофа Нансена, професора-географа, дослідника Північного полюсу, який врятував від неминучої смерті мільйони українців у часи голодомору; про історії вчених, які, здобувши тут освіту, вимушено поїхали з України й досягли небачених успіхів на не своїй землі; про те, що COVID-вакцинація в 11 разів зменшує ризик померти при зараженні; про «розумні» міста і майбутнє цивілізації; про те, яким є герой нашого часу. Кожен добувач освіти

ти має змогу пересвідчитися, наскільки він розумний, чи можна стати розумнішим і як цього досягти; дізнатися, чому з карти світу може зникнути Нова Зеландія; з якої причини творець «вподобайки» жалкує про свій винахід; про найбільш високооплачувані й найзапитаніші професії в Україні; про те, як Coronavirus вплинув на створення робочих місць нового покоління і про наймасштабнішу кризу робочої сили в світі; перейнятися гордістю за те, що в Україні відкрили перший у світі факультет ТікТок; довідатися про вчинок справжньої людини на тлі злочинної байдужості до проблем осіб із інвалідністю; про те, як офіцер поліції США, якого викликали, щоб арештувати родину за крадіжку, натомість купив їжу для різдвяної вечері. Мотивацію вивчення фонетики уприроднить і посилить ознайомлення із медіатекстом про секрет привабливості голосу. Природним стимулом для створення презентацій може стати медіатекст до 25-річчя уведення гривні, що містить цікаві факти про українську національну валюту, зображених на ній Великих Українців, історію гривні, грошову реформу 1996 року; про історію щасливого порятунку, коли допомога прийшла дуже вчасно (у 15-ти світлинах); про те, що таке магнітне поле Землі й чому воно слабшає; чому землянам стає тісно і як зберегти Землю; про наслідки змін клімату й запобігання їм; про кліматичних біженців; про загрозу зникнення через кліматичні зміни 17 500 видів дерев, що становить 30% від 60 000, які існують на планеті, зокрема дубів, магнолій, тропічних дерев; про те, що це вдвічі перевищує кількість ссавців, птахів, земноводних і рептилій, яким також загрожує зникнення; дізнатися про невичерпні ресурси людського організму; про те, як музика впливає на довголіття тощо. Цей і поточний постійно оновлюваний фактаж відчутно збагатить предметно-смыслову основу інтелектуальної, мовно-мовленнєвої, мисленнєвої та емоційної діяльності учнів на уроках української мови.

Робота з медіатекстами включає кілька *етапів*: 1) сприймання (читання, розглядання, слухання); запитання — відповіді, аналіз, інтерпретування, осмислення; 2) умовний поділ медіаінформації на вид, форму, жанр, зміст; 3) виявлення логіки подання інформаційного смислу; 4) встановлення смислового акценту медіатексту; 5) визначення застосовуваних медіатехнологій та мети їх використання; 6) зіставлення окремих елементів медіатексту з іншими, і встановлення аналогії; 7) узагальнення й висновування; 8) формування особистого ставлення; 9) формулювання власної позиції щодо подібної медіаінформації загалом.

Аналіз медіатекстів може мати міждисциплінарний та інтерактивний характер. Його рекомендують здійснювати за таким загальним алгоритмом: сюжет → персонажі → авторська позиція → синтез (зіставлення з медіатекстами спорідненої тематики).

Під час роботи з медіатекстами з метою збагачення й осучаснення змісту шкільних підручників учням доцільно пропонувати такі завдання:

- поставити запитання й відповісти на запитання за змістом; проаналізувати зміст медіатексту; підтвердити свою думку фактами (уривками) з медіатексту;
- пов'язати його зміст із матеріалом підручника й життєвими ситуаціями; доповнити викладену в медіатексті інформацію прикладами з підручника і влас-

ними; інтерпретувати медіатекст; спрогнозувати розгортання змісту; визначити й зіставити цільове призначення/цільову аудиторію тексту підручника й медіатексту; визначити й зіставити пізнавальну цінність/новизну медіатексту щодо тексту підручника; дати оцінку; дібрати до тексту підручника тематично споріднені медіатексти, що містять нову інформацію; знайти в медіатексті інформацію, якої бракує в тексті підручника; зіставити інформацію, надану в тексті підручника й медіатексті, щодо її новизни; використати актуальну інформацію з медіатексту для збагачення/оновлення змісту тексту підручника;

- проаналізувати мовне оформлення медіатексту у зіставленні з текстом підручника спорідненої тематики; створити висловлювання за текстом підручника з використанням нової інформації з медіатексту; трансформувати текст підручника у мережевий (аналітичну статтю до журналу; анонс на сайт; телерепортаж; бліц-новину) — ущільнити інформацію з огляду на неактуальність окремих її аспектів, розширити проблематику тексту підручника за рахунок нових даних, відкритих науковцями; взяти участь у дискусії за проблематикою тексту підручника, використовуючи інформацію/аргументацію з медіатексту;

- надати коментарі в соцмережі щодо дискусійного матеріалу підручника; підготувати власну мережеву публікацію з мовної теми за матеріалами підручника й електронних джерел; підготувати доповідь (реферат, виступ) на основі матеріалу підручника й медіатекстів тощо.

З огляду на те що сучасні підлітки створюють блоги, роблять систематичні дописи у соцмережах, актуалізується проблема медіаторчості. Тому доцільно надати учням можливість створювати якісний медіаконтент — спільні медіапродукти, що передбачає колективний вибір теми, змісту, концепції, визначення оцінних критеріїв, шляхів практичної реалізації проєкту. Доцільно також практикувати індивідуальні мережеві тексти різного виду, мотивувати учнів писати якісні стислі повідомлення, пости, твіти на сторінках Instagram, Twitter, Facebook, короткі відео, фотоколажі з коментарями; обговорювати власні та чийсь медіапроєкти.

Ефективна робота з медіатекстами, що увінчується створенням учнями спільного медіапродукту, сприяє становленню медіаграмотної особистості, осучаснює і збагачує зміст мовної освіти на основі уміжпредметнення, наповнює його актуальними смислами; підводить змістову предметну базу під мовленнєву діяльність учнів, озмістовнює мовлення, створює умови для проблемного навчання, забезпечує обмін думками, досвідом (попри підміну особистісного діалогу діалогом із медіатекстом); сприяє подоланню інформаційного розриву між поколіннями тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Формування медіаграмотної мовної особистості прямо корелюється з урізноманітненням, осучасненням змісту підручників і поточного процесу навчання української мови. Робота з медіатекстами створює умови для корисної дружньої безпечної взаємодії учня з медіасередовищем; сприяє повнішому задоволенню інформаційно-освітніх потреб

суб'єктів освітнього процесу, розширенню різногалузевих знань учнів, формуванню оптимістичної картини світу, становленню світогляду, пропозитивного мислення, подоланню статичності вузькопредметних знань; підвищує мотивацію до навчання, розширює пізнавальні можливості особистості, природно стимулює й озмістовнює мисленнєву і мовленнєву діяльність учнів на основі уміжпредметнення, забезпечує системність і стійкість знань, умінь і навичок на основі необтяжливо-го для учнів збільшення теоретичних і фактологічних медіакомунікаційних знань; утвердження системи цінностей, зв'язок здобутих знань із загальнолюдським і самостійно набутих досвідом; розвиває творчі здібності, креативний потенціал здобувачів освіти. З огляду на це необхідно зосередити увагу на активації взаємодії чинників ефективності освітнього процесу на суміжжі наук; дослідженні проблеми медіаресурсів з освітньою метою як засобу оновлення, осучаснення й збагачення підручника, удосконаленню його як одного з ключових інструментів розвитку, особистісного зростання й соціалізації учнів в умовах викликів цифрового суспільства. А це сукупно употужнить життєву орієнтованість і результативність освіти у процесі її реформування.

Використані джерела

- Бондаренко, Н. В. (2020). Україна під “новою парасолькою грамотності”. *Нова педагогічна думка*, 2(102), 55–59.
- Бондаренко, Н. В. (2019). Українська школа — Z: меседжі нової влади щодо освіти і науки в Україні. *Perspectives of science and education*, Proceedings of the 11th International youth conference, New York, USA, August 2, 186–197.
- Закон України “Про освіту”. (2017). *Відомості Верховної Ради*, 38–39.
- Бондаренко, Н. В., Косянчук, С. В. (2017). Дидактико-методичні засади сучасного уроку української мови у старшій школі. *Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*, Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 1, 81–89.
- Бондаренко, Н. В., Косянчук, С. В. (2018). Розвиток життєвих компетентностей старшокласників засобами підручника української мови. *Проблеми сучасного підручника*, 21, 44–56.
- Наливайко, Ю. Ю. (2013). Особливості співвідношення понять “текст” — “медіатекст” при вивченні української мови в засобах масової інформації. *Соціальні комунікації*, 2, 93–96.
- Засурський, Я. Н. (2005). Колонка редактора: медіатекст в контексте конвергенції. *Вестник Московского университета*, 2, 3–6.
- Онкович, Г. (2014). Професійно-орієнтована медіаосвіта у вищій школі. *Вища освіта України*, 2, 80–87.
- Шуляр, В. (2017). Медіаосвіта: стратегія і тактика співпраці медіапедагогів і бібліотекарів». *Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи*: зб. ст. П'ятої міжнародної науково-методичної конференції. Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси.

- Бондаренко, Н. В. (2021a). Текст-метод і досвід його ефективного застосування у навчанні мови. *The world of science and innovation: Abstracts of the 7th International scientific and practical conference*. Cognum Publishing House, 369–378. London, United Kingdom.
- Бондаренко, Н. В., Ярмолюк А. В. (2005). Українська мова: підруч. для 5 кл. загальноосвітніх навч. закл. з навчанням російською мовою. Київ, Освіта.
- Бондаренко, Н. В., Ярмолюк А. В. (2006). Українська мова: підруч. для 6 кл. загальноосвітніх навч. закл. з навчанням російською мовою. Київ, Освіта.
- Бондаренко, Н. В., Ярмолюк А. В. (2007). Українська мова: підруч. для 7 кл. загальноосвітніх навч. закл. з навчанням російською мовою. Київ, Освіта.
- Бондаренко, Н. В., Ярмолюк А. В. (2008). Українська мова: підруч. для 8 кл. загальноосвітніх навч. закл. з навчанням російською мовою. Київ, Освіта.
- Бондаренко, Н. В., Ярмолюк А. В. (2009). Українська мова: підруч. для 9 кл. загальноосвітніх навч. закл. з навчанням російською мовою. Київ, Освіта
- Бондаренко, Н. В. (2010). Українська мова: підручник для 10 класу загальноосвітніх навч. закладів з рос. мовою навчання. Київ, Грамота.
- Розина, И. В. (2003). Медиа-картина мира: когнитивно-семиотический аспект. Москва, Барнаул.
- Бондаренко, Н. В., Васильковская, Е. Е., Косянчук, С. В. (2021). Диалогизация как ресурс изучения языка в контексте обновления традиционных методов обучения. *Humanitarian Balkan Research*, vol. 5, 1(11), 10–15. (DOI: 10.34671/SCH.HBR.2021.0501.0001)
- Бондаренко, Н. В. (2021b). Ресурсний потенціал уміжпредметнення у компетентнісному навчанні мови. *International scientific innovations in human life*. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. 107–116. Manchester, United Kingdom.
- Бондаренко, Н., Косянчук, С. (2021). Класифікаційна модель запитань для реалізації в освітньому процесі. *Нова педагогічна думка*, 1(105), 12–17.
- Топузов, О. М. (2015). Забезпечення якості загальної середньої освіти: на шляху до європейських стандартів. *Український педагогічний журнал*, 1, 16–27.
- Топузов, О. М. (1998). Інтелектуальний розвиток учнів у проблемному навчанні. *Рідна мова*, 7–12, 6–8.

References

- Bondarenko, N. V. (2020). Ukraine pid “novoiu parasolkoiu hramotnosti”. *Nova pedahohichna dumka*, 2(102), 55–59 (in Ukrainian).
- Bondarenko, N. V. (2019). Ukrainska shkola — Z: mesedzhi novoi vlady shchodo osvity i nauky v Ukraini. Perspectives of science and education, Proceedings of the 11th International youth conference, New York, USA, August 2, 186–197 (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy “Pro osvitu”. (2017). Vidomosti Verkhovnoi Rady, 38–39 (in Ukrainian).
- Bondarenko, N. V., Kosianchuk, S. V. (2017). Dydaktyko-metodychni zasady suchasnoho uroku ukrainskoi movy u starshii shkoli. *Humanitarnyi visnyk Poltavskoho natsionalnoho tekhnich-*

- noho universytetu imeni Yurii Kondratiuka, Poltava: PoltNTU imeni Yurii Kondratiuka, 1, 81–89 (in Ukrainian).
- Bondarenko, N. V., Kosianchuk, S. V. (2018). Rozvytok zhyttievych kompetentnostei starshoklasnykiv zasobamy pidruchnyka ukrainskoi movy. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 21, 44–56 (in Ukrainian).
- Nalyvaiko, Yu. Yu. (2013). Osoblyvosti spivvidnoshennia poniat “tekst” — “mediatekst” pry vyvchenni ukrainskoi movy v zasobakh masovoi informatsii. *Sotsialni komunikatsii*, 2, 93–96 (in Ukrainian).
- Zasurskiy, YA. N. (2005). Kolonka redaktora: mediatekst v kontekste konvergentsii. *Vestnik Moskovskogo universiteta*, 2, 3–6 (in Russian).
- Onkovych, H. (2014). Profesiino-oriientovana mediaosvita u vyshchii shkoli. *Vyshcha osvita Ukrainy*, 2, 80–87 (in Ukrainian).
- Shuliar, V. (2017). Mediaosvita: stratehiia i taktyka spivpratsi mediapedahohiv i bibliotekariv». *Praktychna mediahramotnist: mizhnarodnyi dosvid ta ukrainski perspektyvy: zb. st. Piatoi mizhnarodnoi nauково-metodychnoi konferentsii*. Kyiv: Tsentrl Vilnoi Presy, Akademiia ukrainskoi presy (in Ukrainian).
- Bondarenko, N. V. (2021a). Tekst-metod i dosvid yoho efektyvnoho zastosuvannia u navchanni movy. *The world of science and innovation: Abstracts of the 7th International scientific and practical conference*. Cognum Publishing House, 369–378. London, United Kingdom (in Ukrainian).
- Bondarenko, N. V., Yarmoliuk A. V. (2005). *Ukrainska mova: pidruch. dlia 5 kl. zahalnoosvitnikh navch. zakl. z navchanniam rosiiskoiu movoiu*. Kyiv, Osvita (in Ukrainian).
- Bondarenko, N. V., Yarmoliuk A. V. (2006). *Ukrainska mova: pidruch. dlia 6 kl. zahalnoosvitnikh navch. zakl. z navchanniam rosiiskoiu movoiu*. Kyiv, Osvita (in Ukrainian).
- Bondarenko, N. V., Yarmoliuk A. V. (2007). *Ukrainska mova: pidruch. dlia 7 kl. zahalnoosvitnikh navch. zakl. z navchanniam rosiiskoiu movoiu*. Kyiv, Osvita (in Ukrainian).
- Bondarenko, N. V., Yarmoliuk A. V. (2008). *Ukrainska mova: pidruch. dlia 8 kl. zahalnoosvitnikh navch. zakl. z navchanniam rosiiskoiu movoiu*. Kyiv, Osvita (in Ukrainian).
- Bondarenko, N. V., Yarmoliuk A. V. (2009). *Ukrainska mova: pidruch. dlia 9 kl. zahalnoosvitnikh navch. zakl. z navchanniam rosiiskoiu movoiu*. Kyiv, Osvita (in Ukrainian).
- Bondarenko, N. V. (2010). *Ukrainska mova: pidruchnyk dlia 10 klasu zahalnoosvitnikh navch. zakladiv z ros. movoiu navchannia*. Kyiv, Hramota (in Ukrainian).
- Rozina, I. V. (2003). *Media-kartina mira: kognitivno-semioticheskii aspekt*. Moskva, Barnaul. (in Russian).
- Bondarenko, N. V., Vaskovskaya, E. E., Kosyanchuk, S. V. (2021). Dialogizatsiya kak resurs izucheniya yazyka v kontekste obnoveniia traditsionnykh metodov obucheniia. *Humanitarian Balkan Research*, vol. 5, 1(11), 10–15. (DOI: 10.34671/SCH.HBR.2021.0501.0001) (in Russian).
- Bondarenko, N. V. (2021b). Resursnyi potentsial umizhpredmetnennia u kompetentnisnomu navchanni movy. *International scientific innovations in human life. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference*. Cognum Publishing House. 107–116. Manchester, United Kingdom (in Ukrainian).

- Bondarenko, N., Kosianchuk, S. (2021). Klyasyfikatsiina model zapytan dlia realizatsii v osvithnomu protsesi. *Nova pedahohichna dumka*, 1(105), 12–17. (in Ukrainian).
- Topuzov, O. M. (2015). Zabezpechennia yakosti zahalnoi serednoi osvity: na shliakhu do yevropeyskykh standartiv. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 1, 16–27. (in Ukrainian).
- Topuzov, O. M. (1998). Intelektualnyi rozvytok uchniv u problemnomu navchanni. *Ridna mova*, 7–12, 6–8. (in Ukrainian).

Nelly Bondarenko, Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Leading Researcher of the Department of Teaching Ukrainian Language and Literature of the Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

MEDIATEXT AS A RESOURCE OF MODERNIZATION AND ENRICHMENT OF THE CONTENT OF THE UKRAINIAN LANGUAGE TEXTBOOKS

The author actualizes the problem of modernization and enrichment of the content of the paper textbooks, according to which the modern digital generation acquires «yesterday's» (not yet updated) knowledge, which limits the cognitive, creative and media capabilities of a person mastering the latest technologies. The urgency of the problem is growing in view of the COVID-19 pandemic when general secondary education institutions are moving to blended and distance learning.

The solution to the problem is seen in the enrichment and updating of the content of the traditional textbook due to the latest information contained in the media texts, and purposeful work with textbooks in lessons in all subjects and the Ukrainian language in particular. This will expand the scope of the traditional closed textbook, as well as enrich, update and modernize the cognitive map of the subject content of the Ukrainian language, speech and thinking activities of students through the latest interesting and useful information from all fields of knowledge. The latest scientific discoveries and facts stimulate discussion, provide dialogue, help to implement interdisciplinary and competency-based approaches to the organization of the educational process. Existing or implicitly present in media texts open-ended situations will allow to effectively integrate the acquired knowledge into the daily life of students and their environment.

The author describes the different approaches to the definition of media text, clarifies the differences between these approaches and the texts of traditional textbooks. The article reveals the specifics of media text as a product of communication, which is mediated by a computer. Functions, features, types of media text are considered from the standpoint of interdisciplinary phenomenon.

The article reveals the possibilities of media texts and features of working with them to enrich and modernize the content of school Ukrainian language textbooks, to increase the efficiency of learning the subject, to form key competencies and top-5 skills in 2025. The author offers a method of working with media texts given their specifics. The publication provides example topics of tasks and relevant samples.

Keywords: general secondary education institutions; textbook; textbook content; media text; media literacy.